

סיבוכיות

© ארזים

14 במרץ 2017

1 שדות סופיים

טענה 1.1 יהי p ראשוני. הקבוצה

$$\mathbb{Z}_p = \{0, 1, \dots, p-1\}$$

היא שדה ביחס לחיבור וכפל מודולו p .

הוכחה: ברור שהחיבור והכפל אסוציאטיביים, קומוטטיביים. דיסטריבוטיביות גם כן מתקיימת. 0 הוא אדיש לחיבור, 1 אדיש לכפל.

הנגדי של מספר a הוא $p-a$. נותר להוכיח כי לכל $a \neq 0$ יש הופכי ביחס לכפל. יהי $a \neq 0$. נגדיר פונקציה $f_a : \mathbb{Z}_p \rightarrow \mathbb{Z}_p$ באופן הבא:

$$f_a(x) = ax \pmod{p}$$

נרצה להוכיח כי $1 \in \text{Im}(f_a)$. נוכיח כי הפונקציה היא על $\mathbb{Z}_p$. לשם כך, מספיק להראות כי היא חד-חד-ערכית, שכן $\mathbb{Z}_p$ קבוצה סופית. יהיו $x, y \in \mathbb{Z}_p$ כך שמתקיים

$$f_a(x) = f_a(y)$$

נראה כי $x = y$.

$$ax = ay \pmod{p}$$

$$ax - ay = a(x - y) = 0 \pmod{p}$$

לכן p מחלק את $ax - ay$ שמהלך. כעת, p ראשוני, ולכן מחלק את a או את $x - y$. לא יכול לחלק את a , שכן $a \neq 0$ בתוך $\mathbb{Z}_p$. מכאן, נקבל כי p מחלק את $x - y$. כלומר

$$x - y = 0 \pmod{p}$$

$$x = y \pmod{p}$$

שניהם מתוך $\mathbb{Z}_p$, ולכן $x = y$. הראינו כי הפונקציה שלנו חד-חד-ערכית, ועל כן היא על - בפרט היא משיגה את 1, ולכן יש הופכי עבור a . ■

הערה 1.2 נביט בבעיה החישובית הבאה: בהינתן זוג (a, p) , נרצה אלגוריתם שמוצא את a^{-1} . ההוכחה שלעיל נותנת אלגוריתם נאיבי שמבצע פעולות כפל (כופלים את a בכל איבר של $\mathbb{Z}_p$ ומחפשים את ההופכי). זה זמן ריצה אקספוננציאלי באורך הקלט.

הערה 1.3 אם n פריק, אזי $\mathbb{Z}_n$ לא שדה. אפשר להראות כי אם a, n זרים, כלומר $\gcd(a, n) = 1$, אזי יש הופכי עבור a מודולו n (ההוכחה דומה להוכחת הטענה). מסמנים

$$\mathbb{Z}_n^* = \{a \in \mathbb{Z}_n \mid \gcd(a, n) = 1\}$$

הגדרה 1.4 חבורה אבלית היא קבוצה G שעליה מוגדרת פעולה בשם כפל, שמסומנת $\cdot$ (לאו דווקא כפל רגיל), שמקיימת את התכונות הבאות:

1.

$$\forall a, b, c \in G \quad a(bc) = (ab)c$$

2.

$$\exists e \in G \forall a \in G \quad ae = ea = a$$

3.

$$\forall a \in G \exists b \in G \quad ab = ba = e$$

4.

$$\forall a, b \in G \quad ab = ba$$

דוגמאות $\mathbb{Z}_n$ חבורה אבלית ביחס לפעולת החיבור. $\mathbb{Z}_n^*$ חבורה אבלית ביחס לכפל.

הגדרה 1.5 חבורה G נקראת ציקלית אם יש $g \in G$ המקיים

$$G = \{g^k \mid k \in \mathbb{Z}\}$$

דוגמא $\mathbb{Z}_n$ ציקלית, וכן $\mathbb{Z}$ - שתיהן נוצרות על ידי 1. גם $\mathbb{Z}_p^*$ ציקלית, אבל זה מסובך יותר.

הגדרה 1.6 יהי $\mathbb{F}$ שדה. מרחב ווקטורי V מעל $\mathbb{F}$ הוא חבורה אבלית (שנסמן את הפעולה שלה $+$, ונקרא לה חיבור) שעליו מוגדרת פונקציה

$$\lambda : \mathbb{F} \times V \rightarrow V$$

שנקראת כפל בסקלר. מסמנים

$$\lambda(a, v) = av$$

הכפל בסקלר צריך לקיים:

.1

$$\forall a, b \in \mathbb{F}, v \in V \quad (ab)v = a(bv)$$

.2

$$\forall v \in V \quad 1 \cdot v = v$$

.3

$$\forall a \in \mathbb{F}, u, v \in V \quad a(u + v) = au + av$$

.4

$$\forall a, b \in \mathbb{F}, v \in V \quad (a + b)v = av + bv$$

באלגברה ליניארית מוכיחים כי לכל מרחב ווקטורי V מעל $\mathbb{F}$ יש בסיס (קבוצה פורשת ובלתי תלויה ליניארית) ומימד (הגודל של בסיס). מוכיחים גם שאם V מרחב ווקטורי מעל $\mathbb{F}$ ממימד k , $V \cong \mathbb{F}^k$.

טענה 1.7 יהי V מרחב ווקטורי מעל $\mathbb{Z}_p$ ממימד k . אזי $|V| = p^k$.

הוכחה: יהי $B = \{v_1, \dots, v_k\}$ בסיס של V מעל $\mathbb{Z}_p$. אזי

$$V = \text{span} B = \left\{ \sum_{i=1}^k a_i v_i \mid a_i \in \mathbb{Z}_p \right\}$$

בנוסף, כל צירוף לינארי שכזה הוא שונה, כלומר לכל $v \in V$ יש ייצוג יחיד שכזה. זאת משום שמתקיים

$$\begin{aligned} \sum a_i v_i &= \sum b_i v_i \\ \sum (a_i - b_i) v_i &= 0 \end{aligned}$$

ואז $a_i = b_i$ לכל i , שכן B בסיס, ובפרט בלתי תלוי לינארית. יש אפשרויות עבור a_i , ולכן $|V| = p^k$. ■

הגדרה 1.8 יהי $\mathbb{F}$ שדה. המצייץ של $\mathbb{F}$, שמשומן $\text{char}\mathbb{F}$, הוא המספר המינימלי p עבורו

$$\underbrace{1 + 1 + \dots + 1}_p = 0$$

אם אין כזה אומרים שהמצייץ הוא 0.

הערה 1.9 אם $\text{char}\mathbb{F} = p > 0$ אזי $\mathbb{Z}_p$ הוא תת שדה של $\mathbb{F}$ (המצייץ תמיד ראשוני או 0).

טענה 1.10 יהי $\mathbb{F}$ שדה סופי. אזי קיימים מספר ראשוני p ושלים חיובי k עבורם $|\mathbb{F}| = p^k$.

הוכחה: יהי $\text{char}\mathbb{F} = p$. כיוון שלקחנו $\mathbb{F}$ סופי, אזי $p > 0$, ואז $\mathbb{Z}_p$ תת שדה. לכן נותר רק להראות כי $\mathbb{F}$ הוא מרחב ווקטורי סוף מימדי מעל $\mathbb{Z}_p$. ברור כי $\mathbb{F}$ חבורה אבלית. את הכפל בסקלר נגדיר לפי הכפל של השדה $\mathbb{F}$. פשוט לראות את האקסיומות של מרחב ווקטורי. המימד של $\mathbb{F}$ מעל $\mathbb{Z}_p$ סופי, שוב, כי $\mathbb{F}$ סופי, ונסמנו k . מהטענה הקודמת, $|\mathbb{F}| = p^k$. ■